Asia: HE 40/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Suomen Pakkauskierrätys RINKI Oy kiittää eduskunnan ympäristövaliokuntaa kuulemiskutsusta ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Tuemme hallituksen esitystä eduskunnalle jätelain muuttamisesta. Samalla on tärkeää huomata, että esitys koostuu pakkausten tuottajavastuun osalta useista yksityiskohdista, jotka ovat kiinteästi kytköksissä toisiinsa. Yksittäistenkin muutosten tekeminen esityksen keskeisiin kohtiin merkitsisi sitä, että koko esitystä olisi arvioita uudelleen.

Osa hallituksen esitykseen sisältyvistä muutoksista (mm. kierrätystavoitteet ja pakkausten kiinteistöittäisen keräyksen velvoiterajat) toimeenpannaan alemman asteisilla säädöksillä, joita ei ole sisällytetty esitykseen. On kuitenkin tärkeää, että tulevien alemman asteisten säädösten sisältöä on avattu esityksen perusteluissa.

Pakkausten tuottajavastuun laajeneminen

Hallituksen esitys laajentaa merkittävästi pakkausten tuottajavastuuta Suomessa ja nostaa tuottajavastuullisten yritysten vuosikustannuksia kymmenillä miljoonilla euroilla. Lisäkustannukset kohdistuvat tuotteita pakkaaviin ja pakattuja tuotteita maahantuoviin yrityksiin, joita on paljon erityisesti kaupan ja elintarviketeollisuuden aloilla.

Useat hallituksen esitykseen sisältyvät pakkausten tuottajavastuun ehtojen kiristykset johtuvat jäte- sekä pakkaus- ja pakkausjätedirektiiveistä, eikä niihin sisälly kansallista harkinnan mahdollisuutta. Tämä tuottajavastuun laajeneminen ja yritysten kustannusten kasvu on otettu huomioon useissa kohtaa hallituksen esitystä. Pakkaus- ja pakkausjätedirektiivin tiukkoja kierrätystavoitteita ei esitetä kiristettäviksi kansallisesti alumiinipakkauksia lukuun ottamatta. Tämä on tärkeä linjaus, kun kierrätysasteen laskentatapa muuttuu, eikä kukaan tarkasti tiedä, kuinka se vaikuttaa tavoitteiden saavutettavuuteen. Suomi myös soveltaa jätedirektiivin mahdollistamaa poikkeusta, jonka mukaan pakkastuottajien vastuu rajataan 100 %:n sijaan 80 %:iin keräyksen ja kierrätyksen kustannuksista. Poikkeuksen käyttö on perusteltu hallituksen esityksessä erittäin hyvin ja yhdymme perusteluihin (lakiesityksen kappale 5.3).

Kansallista harkintaa olisi ollut mahdollista käyttää siinä, että tuottajavastuullisten yritysten vastuu olisi rajattu pakkausjätteille asetettujen kierrätystavoitteiden saavuttamiseen. Nyt tuottajille ollaan kierrätystavoitteiden saavuttamisen lisäksi asettamassa kustannusvastuu kartonki-, lasi-, metalli- ja muovipakkausten keräämisestä kaikilta vähintään viiden perheen asuinkiinteistöiltä. Näitä kiinteistöjä on Suomessa yli 75 000 kpl ja keräys on toteutettava kaikissa niistä, vaikka kierrätysasteet ylitettäisiin.

Tämä johtaa joidenkin pakkausmateriaalien osalta merkittävästi korkeampiin kustannuksiin kuin pelkkä kierrätystavoitteiden saavuttaminen edellyttäisi. Koska pakkausten kierrätystavoitteet on Suomessa saavutettu erittäin hyvin, kiinteistöittäistä keräystä koskeva velvoite, jos sellainen oli asettava, voisi koskea esimerkiksi pelkästään yli 10 000 asukkaan taajamia.

Etäkauppa tuottajavastuun piiriin

Jätelakiesityksen parasta antia on ulkomaisen etäkaupan saaminen tuottajavastuun piiriin. Lakimuutoksen yhteydessä tulee myös varmistaa, että lainsäädännön noudattamista valvovalle viranomaiselle taataan riittävät resurssit ja velvoite huolehtia esityksen toimeenpanon valvonnasta. Vastuunsa hoitamatta jättävien yritysten saaminen kattavasti tuottajavastuujärjestelmiin edellyttää nykyistä tiukempaa viranomaisvalvontaa. Se on myös edellytys yritysten tasapuoliselle kohtelulle ja tukee suoraan vastuunsa hoitaneiden Suomeen sijoittautuneiden yritysten toimintaedellytyksiä.

Pakattuja tuotteita markkinoille tuovien yritysten tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi tulisi mahdollisimman nopeasti aloittaa valmistelu (1) etäkaupan verkkoalustojen (esim. Alibaba, Wish ja Amazon) saamiseksi tuottajavastuun piiriin ja (2) pakkausten tuottajavastuun nykyisen liikevaihtorajan (1 M€) poistamiseksi. Etäkaupan verkkoalustat kokoavat yksittäiset etäkauppaa harjoittavat yritykset yhteen ja mahdollistavat etämyynnin, joten niiden vastuulla tulisi olla varmistaa, että alustaa käyttävät yritykset hoitavat lakisääteiset velvoitteensa. Vaihtoehtoisesti verkkoalustan olisi vastattava tuottajavastuusta yritysten puolesta.

Tuottajien ja kuntien yhteistoiminta

Haluamme kiinnittää erityistä huomiota lakiesityksen ehdotukseen pakkaustuottajien ja kuntien yhteistoiminnasta pakkausjätteiden keräämisessä asuinkiinteistöiltä. Kannatamme vahvasti yhteistoimintaa esityksen mukaisten ehtojen puitteissa. Yhteistoiminnan ehdot on rakennettu taitavasti ottaen huomioon kaikki keskeiset toimijat:

- Pakkaustuottajat, jotka pääosin vastaavat keräyksen kustannuksista, pääsevät kuntien kanssa käytävien neuvotteluiden kautta vaikuttamaan yhteistyön ehtoihin. Tuottajilla on myös mahdollisuus järjestää pakkausjätteiden keräys asuinkiinteistöiltä itse, mikäli kuntien kanssa ei löydy yhteistä näkemystä yhteistyön ehdoista. Tämä mahdollisuus on pakkaustuottajien näkökulmasta ehdoton edellytys sille, että kustannusvastuu on tuottajilla ja järjestämisvastuu kunnilla.

- Kunnille yhteistyö antaa mahdollisuuden järjestää kotitalouksien jätteiden keräyspalvelut kokonaisuutena sen sijaan, että ne järjestäisivät asuinkiinteistöille pelkästään seka- ja biojätteen keräyspalvelut.

- Yksityisille keräys- ja kuljetusyrityksille laajeneva pakkausjätteiden erilliskeräys tuo merkittävästi lisää liiketoimintaa. Kunnilla ei ole Suomessa käytännössä omaa jätteiden keräyskalustoa, joten operatiivinen työ ostetaan yksityisiltä yrityksiltä ja hankinnat tehdään julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön ehtojen mukaisesti. Tämä takaa myös pienille kuljetusyrityksille tasapuoliset edellytykset kilpailla urakoista.

Kunnat ja pakkaustuottajat ovat jo pitkällä neuvotteluissa lakiesityksen mukaisesta yhteistyösopimuksesta. Tämä osoittaa, että hallituksen esityksen mukainen yhteistyömalli on toimiva myös käytännössä.

Tuottajien ja kuntien yhteistyöehdotusta arvioitaessa on syytä muistaa, että asuinkiinteistöiltä erilliskerättävät pakkausjätteet muodostavat vain 0,1 % kaikesta jätteestä ja noin kolme prosenttia yhdyskuntajätteestä.

Tuottajavastuun järjestäminen

On tärkeää, että tuottajavastuullisille yrityksille asetetaan hallituksen esityksen mukaisesti velvoite liittyä tuottajayhteisöön. Tuottajavastuun hoitaminen yksin on käytännössä mahdotonta, joten esitys vähentää vapaamatkustamista. Lisäksi esitys keventää valvovan viranomaisen työtaakkaa.

Tuemme myös jätelakiesityksen linjausta siitä, että pakkausten tuottajayhteisön toimialan on katettava kaikki pakkausmateriaalit. Esitys on perusteltu hallituksen esityksessä hyvin ja relevantisti. Muutos tehostaa tuottajavastuun toteutusta ja yksinkertaistaa sen hallinnointia. Mahdollinen siirtymäajan aiheuttama epäjatkuvuus on otettu huomioon siirtymäsäännöksissä.

Kokonaisuutena hallituksen esitys jätelaiksi tuo pakkauksista tuottajavastuullisille yrityksille merkittävästi lisää vastuita ja kustannuksia. Tämä on otettu esityksessä huomioon, kun haastavasta ja monimutkaisesta lähtötilanteesta on rakennettu toimiva kokonaisuus. Lakiesitys parantaa kansalaisten mahdollisuutta lajitella jätteet, vauhdittaa kiertotaloutta ja lisää merkittävästi alan työpaikkoja Suomessa. Suunnitellulla mallilla voidaan myös täyttää direktiivien tavoitteet. Taloudellisesti uudistuksen suurimpia hyötyjiä ovat jätteiden keräystä ja kierrätystä harjoittavat yksityiset yritykset, joille laki luo entistä laajemmat markkinat lisäämällä keräys- ja kierrätyspalveluiden tarvetta Suomessa.

Helsingissä 8.4.2021

Kunnioittavasti

SUOMEN PAKKAUSKIERRÄTYS RINKI OY

Juha-Heikki Tanskanen
toimitusjohtaja